

Ve den som talar om antisemitism

Om en vänster som straffar budbäraren hellre än att ta itu med antisemitiska uttryck och tendenser

AV CHARLOTTE WIBERG

Efter det att den antirasistiska vänstertidskriften *Mana* riskerat förlora sitt offentliga ekonomiska stöd till följd, framför allt, av anklagelser om antisemitism, så uttrycktes viss självkritik. Ny ansvarig utgivare, Rebecca Selberg, skrev i *Mana* nr 1 2008:

Mana har alltid haft hög svansföring – det måste man ha som liten, kämpande tidskrift vars fokus är den rasism vissa inte ens vill erkänna – men det är inte alltid kvaliteten har matchat retoriken. Ibland har vi tröttnat på oss själva, på att vi ger svaren men inte alltid tar oss tid att ställa nya frågor. Det är således en delvis ny *Mana* du håller i handen, en fräschare, mera framåt men samtidigt mer reflekterande *Mana*.

(”Om verkligheten och dess avbildningar”, *Mana*, 14 april, 2008.)

Temat för numret där texten ingår är Ondska. ”Man ser inte bjälken i sitt eget öga, hur stor den är”, heter det i ingressen till en annan av numrets artiklar. Nej, det är verkligen sant. *Mana* ser inte bjälken i sitt eget öga. Man kan sannerligen inte påstå att detta ”mer reflekterande” *Mana*-nummer fokuserar på ”den rasism vissa inte ens vill erkänna” om det är rasism inom de *egna* leden vi talar om.

Numret innehåller visserligen två artiklar om ordet ”antisemitism”. Men de handlar uteslutande om hur ordet missbrukas i syfte att tysta Israelkritik – de är alltså att betrakta som en fortsättning av *Manas* defensiva, icke självreflekterande förkastande av den anklagelse som riktats mot dem själva. Den ena artikeln är skriven av Per Gahrton och innehåller främst hätska angrepp på Henrik Bachner. I den andra intervjun med K G Hammar används en mer resonerande ton, men där är budskapet återigen att anklagelser om antisemitism tenderar att vara grundlösa och att de används i syfte att försvara israeliskt

förtryck av palestinier. (Nu vill jag i och för sig inte förneka förekomsten av den typ av missbruk av antisemitismbegreppet – bara peka på hur *Mana* (inte) handskas med problemet genom att vägra ifrågasätta sig själva.) Ytterligare en text går visserligen in på antisemitismen som fenomen, men då ur ett historiskt perspektiv och bara i syfte att ge perspektiv på dagens islamofobi – artikelns huvudfokus.

Försvar av judars rätt till respekt uppfattas som ”högerinriktat”

”Antirasismen hade blivit antisemitisk” skriver författarna till *Judehatets svarta bok – antisemitismens historia från antiken till i dag* (H Harket/E Lorenz/T Berg Eriksen, 2008) apropå händelserna under och omkring den antirasistiska FN-konferensen i Durban 2001¹. Det är en väl svepande anklagelse. Ja, att beteckningen ”antirasistisk” i sig inte är någon garanti för frånvaro av antisemitism torde numer stå klart, även om den naturligtvis inte heller garanterar motsatsen. Och att den starka solidaritet med palestinska och andra icke-judiska grupper från Mellanöstern som finns inom vänstern inte åtföljs av någon särskild solidaritet med det judiska folket, varken de judiska minoriteter som finns runtom i världen eller den judiska majoritetsbefolkningen i Israel, har stått klart ganska länge.

Från vänsterhåll uppfattas de som vill rätta till balansen ofta per automatik som *högerinriktade* – borgerliga ”Israelvänner”, det

¹ Det författarna tar upp (på sidan 566 i boken) är talkörer som skanderat ”One Jew, one bullet!” inom den del av konferensen som omfattades av (till namnet) antirasistiska Non-Government organisationer.

vill säga försvarare av ockupation och rasistiskt förtryck. Därmed kommer den som vill försvara även judars rätt till respekt och värdighet att indirekt stå för rasism – och sakna trovärdighet i alltför många par ögon inom den vänster hon eller han vill påverka. Att det inte finns någon vidare logik i detta, utom en som bygger på demonisering och kollektiv skuldbeläggning, hjälper liksom inte.

Här har vi att göra med en kampens psykologi, där det gäller att välja sida. Lägg därtill, för att låna en term av Henrik Bachner, den överladdning ordet antisemitism erhållit i och med Förintelsen, som gör att ingen förutom extremister på högerkanten ens indirekt vill uppleva sig associerad med den, och du har en explosiv cocktail som kan komma att detonera i ansiktet på den som inom vänstern söker driva en tydlig anti-antisemitisk linje.

Anklagelse om antisemitism väcker ilska

Klimatet är sådant – och detta är något som tveklöst också en och annan forskare med intresse för kulturella uttryck för judefientlighet fått erfara – att anklagelser om antisemitism, eller vad som ses som sådana anklagelser, väcker betydligt större ilska än vad uttryck för antisemitism gör i sig. Detta fick jag själv känna på under slutet av mitt medlemskap i Vänsterpartiet.

Tillsammans med en partikamrat hade jag skrivit en debattartikel i den lokala medlemstidningen med anledning av att man använt årets kristallnattsmanifestation som ett tillfälle att ”kritisera Israel” enligt mottot ”De forna offren blir bödlar”. Vid samma tid genomfördes antiisraeldemonstrationer i Malmö som vid ett tillfälle ledde till att en butik med judisk ägare attackerades – ett rent rasistiskt attentat, alltså.

Vi anklagade egentligen aldrig de i partiet som ställde sig bakom kristallnattsmanifestationen för att vara antisemiter, utan varnade snarare för att använda en retorik som ligger i linje med antisemitisk sådan och därmed indirekt legitimera antisemitism. Ändå uppfattades det som att vi pekade ut enskilda medlemmar som antisemiter, och diskussionen som följde präglades totalt av ”Kritik av Israel är inte antisemitism”-mantrat.

Vi hade varit beredda på motreaktioner, men graden av hätskhet i dem var en obehaglig

övertäckning. För mig blev hela historien en starkt bidragande orsak till att jag så småningom lämnade partiet. För två judiska medlemmar i Malmöavdelningen, som försvann från partiet mer direkt i anslutning till kristallnattsmanifestationen, var den direkt avgörande. Men deras frånfalle ur medlemsrullorna gjorde inget större intryck.

Begränsad antirasistisk solidaritet

Den judiska minoriteten i Sverige är en liten minoritet, av vilken naturligtvis bara en liten del är vänsterpartisympatisörer och en ännu mindre del medlemmar i Vänsterpartiet. Den judiska minoriteten i Sverige är ingen minoritet som Vänsterpartiet, åtminstone inte det malmöitiska, överhuvudtaget odlar kontakt med. Däremot finns det en försvarlig andel medlemmar och sympatisörer av Vänsterpartiet som är från andra områden i Mellanöstern än Israel (och då räknar jag inte in de ockuperade områdena). Man är också väldigt mån om att odla kontakter med olika invandrarföreningar där det finns exempelvis palestinier, iranier och irakier. Detta är positivt och borde kunna gå hand i hand med ett aktivt arbete mot antisemitism, men det är tyvärr inte – i enlighet med det jag beskrivit ovan – den väg man valt att gå. Och det vore naivt att tro att partiets kontaktytor inte skulle spela någon roll för såväl synen på Mellanösternkonflikten som uppfattningen om vem som ska omfattas av antirasistisk solidaritet. Tyvärr är man helt enkelt inte så inkluderande som man gör anspråk på att vara i teorin.

Denna form av rasism måste bevisas

I en intressant text i första numret av tidskriften Slut beskriver Rebecka Thor sin erfarenhet att som judinna ha vistats i vänsterinriktade och propalestinska kretsar:

I deras samtal var Israel, med stöd av USA, den ständigt onda och den enda rätta hållningen var ett villkorslöst stöd för den palestinska kampen. Senare har jag upplevt samma inställning på föreläsningar och seminarier om konflikten, ofta arrangerade av folk på vänsterkanten. Där beskrivs det palestinska motståndet som en romantisk befrielseörelse, utan en vilja att se och kritisera det starka judehatet den rymmer.

Själv har jag aldrig kunnat bortse från hatet och därför också anklagats för att... ja, jag vet

egentligen inte för vad. Kanske för att vara judinna eller för att (genom att vara judinna) vara oförmögen att stödja palestiniernas sak fullt ut. Min känslomässiga slutsats var i vilket fall att det inte var helt okej att vara judinna.

(”Men jag stödjer inte ockupationen”, Slut nr 1 2006. Numret finns även för nedladdning som pdf på följande nätadress: <http://files.tidskriftenslut.se/pdfs/Slut%231.pdf>)

Den bild Thor ger är bilden av att bli avfärdad och få sin omdömesförmåga kroniskt ifrågasatt:

Ett ifrågasättande av vänsterns Israelkritik anklagas ofta för att vara ett uttryck för den paranoida ståndpunkten att all kritik av Israel är antisemitism. Ur den synvinkeln är det enkelt att avfärdas. För att undvika detta vill jag inte bara visa vilka uttryck antisemitismen tar sig, utan också att den faktiskt finns. Den är inte en snuttefilt som tas fram när fördömandet av Israel blir för jobbigt. Hur kan det komma sig att en form av rasism blivit så förnekad att jag måste bevisa att den finns innan jag kan gå vidare och diskutera den? Är inte det i sig ett uttryck för antisemitism?

Det är en intressant fråga. Är förnekelsen en del av ett antisemitiskt syndrom eller en svåröverstiglig tröskel man måste kunna komma förbi för att till slut på allvar börja kunna bearbeta det som är de antisemitiska uttrycken och deras klangbotten?

Att den är extremt svåröverstiglig framstår hur som helst för mig som väldigt tydligt. Inte bara den antirasistiska tidskriften *Mana* föredrar att diskutera antisemitism som något som i realiteten hör det förflutna till. Att, till exempel, de kapitel av *Judehatets svarta bok* som behandlar dagens antisemitism, till skillnad från boken i övrigt, erhöll svidande kritik och från flera håll på tunna grunder ansågs ovederhäftiga torde vara ett exempel som pekar på det; att varenda undersökning som visar på antisemitism i Sverige och i vår omvärld utsätts för häftig kritik. Att forskare som Helene Lööw och Henrik Bachner närmast demoniseras av vissa debattörer och i vänsterbloggar på nätet är andra exempel på detta.

”Sund” reaktion mot israelisk politik?

Thor tar också upp den vanliga föreställningen att Mellanösternkonflikten är den stora nyckel som både förklarar och kan, genom att själv upplösas, upphäva stigmatisering av judar i dag (den som man samtidigt är mån om att förneka). Här finns, menar jag, en slags parallell till den tendens som i *Judehatets svarta bok* beskrivs som en form av förståelse för judefientlighet inom den tidiga arbetarrörelsen².

Eftersom judar tenderade att vara associerade med penningaffärer och med bankväsendet, menade vissa, uttryckte den antisemitiska hållningen en i grunden sund men missriktad antikapitalistisk hållning. Och i ett samhälle där den kapitalistiska ekonomiska ordningen avskaffats skulle det inte finnas någon antisemitism.

På motsvarande sätt menar alltså många att antisemitismen i dag i första hand handlar om begripliga, i grunden sunda reaktioner mot israelisk politik. Och att problemet i princip skulle försvinna om Mellanösternkonflikten löstes på ett för palestinier tillfredsställande sätt.

Parallellen till synen på antisemitismen som en reaktion mot kapitalism är tydlig: även här antas hatet mot judar som grupp handla om en viss grupp judars faktiska beteende (judiska bankirer och affärsmän i det ena fallet; israeliska bosättare och politiska hardliners i det andra), och även här anses problemet enkelt kunna åtgärdas (upphäv kapitalismen – upphäv israelisk ockupationspolitik).

Under tiden drabbas judar som inte har ett dugg med israelisk politik att göra av den kollektiva skuldbeläggningen.

”Slutsatsen är att ’judarna’ har sig själva att skylla”, skriver Thor krasst. Ja, om man ständigt pekar på Mellanösternkonflikten som svaret på frågan om varför det finns antisemitism så gör man verkligen ingenting för att hjälpa de judar över hela världen som under tiden drabbas av den. Konflikten har trots allt pågått ett tag nu – och lär fortsätta pågå ett tag till.

Men framför allt visar man att man tycker det är begripligt, till och med på något sätt oundvikligt och riktigt, att en hel etnisk och

² Fenomenet tas upp i bokens kapitel 29, Arbetarrörelsen och antisemitismen.

religiös grupp pekats ut som skyldig till vad som händer politiskt i en viss del av världen.

Den vänster som kallar sig antirasistisk har, helt klart, problem när det kommer till antisemitism. Men den är inte monolitisk och det finns hoppfulla inslag. En tidskrift som *Mana* är inte den enda publikation som kan sägas företräda vänsterinriktade antirasister; tidskriften *Slut*, där Rebecka Thors artikel

publicerades – en tidskrift som kallar sig ”kulturtidskrift med utgångspunkt i feministisk och postkolonial kritik” – kan kanske tjäna som ett positivt motexempel, där också antisemitismen av i dag får behandlas.

Charlotte Wiberg är filmvetare och krönikör i City Malmö Lund. Hennes blogg finner du på denna adress: kamfertext.blogspot.com